

פתרון הבחינה

ספרות

קיץ תשע"ח, 2018, שאלון: 8381
מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

התשובות מובאות בנקודות בלבד. על הנבחן לפרט את הדברים.

פרק ראשון – מבחר יצירות מספרות העולם (50 נקודות)

הנבחנים נדרשו לענות על שאלה אחת מקבוצה ראשונה (שאלות 8-1), (כל שאלה – 26 נקודות),

ועל שתיים מהשאלות של קבוצה שנייה (שאלות 9-16), (כל שאלה – 12 נקודות)

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 8-1:

קבוצה ראשונה

שאלה מספר 2

"האף" / גוגול

תגובתו של קובאליוב על היעלמות האף ועל חזרת האף עומדות בסימן של היסוס. חווית ההיסוס עומדת בבסיס הפנטסטי. פנטסטי הוא כל מה שאי אפשר להסבירו על פי החוקיות המובנת לנו. הפנטסטי החודר לעולמנו מתפקד כאמצעי המאיר את כל מה שפגום בעולמנו החברתי. האף שנעלם והאף שחזר מאיר עד כמה עולמנו מפוקפק ומרופט.

מפוקפק – כל מה שלא מוסרי

מרופט – כל מה שקרוע מבחינה הגיונית

- פרק א' בנובלה מתאר כיצד מצא הספר אף בתוך כיכר לחם. אשת הספר מתנהגת לבעלה ברשעות, והבעל שמגלה את האבדה, ומזהה את בעליה, אינו טורח להחזירה, אלא מנסה

- דווקא להיפטר ממנה. הספר מתגלה על ידי קצין משטרה, קצין המשטרה מתנשא מעליו. אז יורד ערפל.
- פרק ב' בנובלה פורש את המסע אחר האף האבוד. מוקדם בבוקר, מגלה מאיור קובאליוב שאפו אבד. כל האירוע מלווה בתחושת תדהמה והיסוס, המעצימות את הפנטסטי.
- המאיור יוצא למסע חיפושים אחר האף ומקיים סדרת פגישות עם נציגי הציבור.
- בראש ובראשונה, מחליט קובאליוב לגשת אל ראש המשטרה. בדרכו, פוגש קובאליוב את אפו בדמות פקיד בעל דרגה גבוהה. השיחה ביניהם אינה מובילה לשום מקום, שכן האף כופר בהשתייכותו לקובאליוב, מתייחס אליו בחוסר נימוס ושחצנות וממשיך בתפילתו.
- קובאליוב ממשיך במסעו אל ראש המשטרה אך לא מוצא אותו בביתו. הוא מנסה לפרסם מודעה בעיתון אך הפקיד מסרב לעזור לו. במאמציו לאתר את אפו, חוזר קובאליוב לביתו של ראש המשטרה אך זה אוכל צהריים ובחוסר אכפתיות משיב את פניו של קובאליוב ריקם.
- קובאליוב חוזר נואש ועצוב לביתו, ושם פוגש את משרתו המעביר את זמנו ביריקות לעבר התקרה.
- באופן מפתיע, מופיע בביתו קצין המשטרה ומחזיר לו את האף שהלך לאיבוד. האף נמצא בעת ניסיון לברוח בעזרת דרכון מזויף מהארץ. קצין המשטרה מבקש תשר על החזרת האבדה כשהוא רומז על הוצאותיו הכבדות. קובאליוב אינו מצליח להדביק את אפו לפניו ומזמין את הרופא שיעזור לו. הרופא נכשל במאמציו ומשכנע את קובאליוב שעדיף לו ללא אפו, ומציע לו למכור אותו תמורת הון עתק.
- קובאליוב מגיע למסקנה שאיבוד האף הוא תולדה של מעשה כשפים שהגתה והוציאה לפועל אשת קצין המטה, וזאת כפעולת נקם על סירובו להינשא לבתה. הוא שולח מכתב נאצה לאשת קצין המטה שעונה לו תשובה, שעיקרה הכחשה.
- בעיר פושטות שמועות על אף היוצא לטייל לבדו בשדרה מרכזית בעיר. תושבי העיר נאספים בשעת הצהריים לצפות בו, אך ללא הצלחה. אז יורד ערפל.
- בחלק ג' מתואר כיצד באופן מפתיע, חוזר האף לפניו של קובאליוב, אפילו ללא הפצע. חזרת האף מוקדם בבוקר מעלה את הספק שמא היה המקרה חלום, ובכך מאירה על הפנטסטי. קובאליוב כמובן שמח, אך שמחתו מלווה בהיסוס. ההיסוס בא לידי ביטוי בהצצות חוזרות ונשנות במראה, קובאליוב אבד את אפו במראה ומצא אותו שם. בנוסף, הוא מבקש ממשרתו שיבחן את פניו, ויוצא למרכז העיר כדי לבחון את תגובתם של מכריו. ההיסוס מסמן שלפנינו אירוע פנטסטי.
- קובאליוב חוזר לשגרת חייו ושב להתנהג בשחצנות ובחוסר רגישות. הסטטיות בדמותו מעצימה את חוסר ההגיון והמוסר בעולם.
- תגובותיו של קובאליוב לאירועים המשונים תורמות לבניית הנובלה כנובלה פנטסטית. העלילה מציירת עולם כאוטי שבו דברים מופלאים יכולים לקרות, ללא סיבתיות או משמעות.

- האפילוג מסיים את הנובלה בתחושה של היסוס: כשהמספר מצהיר שאינו מבין איך יכולים סופרים לכתוב סיפור כזה שאין בו תועלת.
- האפילוג מסתיים באמירה חד משמעית: "דברים כאלה קורים לעיתים רחוקות, אבל קורים". אמירה זו משאירה את הקורא בתחושה של היסוס וחוסר וודאות נוכח המציאות המתעתעת.

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 9-16:

קבוצה שנייה

שאלה מספר 11

"סונט 130" / שייקספיר

אישה שנמשלה לשקר היא אישה נשגבת, מושלמת העומדת באמות המידה של אידיאל היופי הלבן. האישה, שיקרה לליבו של המשורר "עד אין חקר", היא "הגבירה השחורה". זו אישה נגישה, ארצית ואנושית.

- שלושת הקוורטטים הראשונים לועגים ל"הגבירה השחורה", ומציגים אותה כעומדת בניגוד לאידאל היופי הלבן: היא אינה ריחנית, עדינה או צחה.
- הלעג מעוצב באמצעות היתממות, חזרה והגזמה.
- סיום השיר חושף את המשמעות האמיתית: הדובר השירי מהלל את הגבירה השחורה ולועג למדדי היופי המקובלים ולסונט של פטררקה.
- "אישה שנמשלה לשקר" היא האישה מהסונטים הקלאסיים שמגלמת את אידיאל היופי הלבן.
- הגבירה השחורה אינה תואמת לאידיאל הזה, וזה מקור עוצמתה. שדה השחום, רגלה עלי אדמות – אלו הן סינקדוכות הממחישות את איכויותיה הארציות.
- עבור הדובר "הגבירה השחורה" היא האישה ש"יקרה לו עד אין חקר". זאת משום שהיא אינה דמות נשגבת, אלא אישה נגישה ואירוטית.
- אמירה זו מתפקדת כאמירה ארספואטית, שמשמעותה היא ששיר צריך להלל אישה אמיתית ולא אישה הזויה, לא מציאותית.
- על הנבחן להתייחס למבנה הסונט.

שאלה מספר 12

"פרדה" / אלזה לסקר-שילר

ציור הלשון של שושנת האש הנובלת וציור הלשון של הלב המתרוקן מדמו ממחישים את סערת הרגשות הבאה לידי ביטוי בשיר "פרידה".

מטפורת שושנת האש הנובלת ממחישה את התובנה שהאהבה מתה.

מטפורת הלב המתרוקן מדמו ממחישה את עוצמת הכאב, המתלווה להבנה שהאהבה מתה.

- הפרידה היא מהציפייה לאהוב שלא מגיע.
- השיר מתאר את סערת הרגשות שבה שרויה הדוברת השירית. הלשון הציורית ממחישה את מנעד הרגשות: מתקווה, להשפלה, כאב ובסוף השלמה עם האכזבה.
- בית א' מתאר באמצעות ארכיטיפ הגאולה אישה, המצפה בפתח ביתה לאהוב שמעולם לא בא.
- בית ב' ממחיש באמצעות מוטיב הלב את הכמיהה לבואו של הגבר שלא מגיע.
- בית ג' ממחיש באמצעות מוטיב הלב את תחושת הבושה, המתלווה לציפייה הארוכה והמאכזבת.
- בבית ד' האהבה מצוירת כפרח נובל, כאש שכבתה. התמונה המטפורית ממחישה את ההבנה שהאהבה אינה הדדית.
- בבית ה', באמצעות מוטיב הלב מומחש הכאב: הדוברת צובעת את השמיים בדם ליבה.
- בסיום השיר, הדוברת כבר אינה יושבת וממתינה, אלא נעמדת. השינוי מנסח ויתור, ויתור על הציפיה.
- השורה הראשונה של הבית הראשון חוזרת בבית האחרון ויוצרת מסגרת לשיר. המבנה המעגלי מייצר תחושה של אין מוצא.
- השיר מחולק לשלושה צמדים. הבית הראשון והאחרון בונים את מעגל העולם החיצוני. הבית השלישי והרביעי בונים את מעגל העולם הפנימי של הדוברת. הבית השני והחמישי בונים את מעגל הפנים והחוץ. הצטמצמות המעגלים לוכדת את סערת הרגשות – את האופי האקספרסיוניסטי של השיר.

פרק שני – נושאים בין – ז'אנריים (50 נקודות)

הנבחנים נדרשו לענות על שאלה אחת בנושא בין-ז'אנרי אחד

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

שאלה מספר 27

על הנבחן להתחיל את התשובה במבוא לנושא.

משחר ההיסטוריה גברים נדרשים להיות חזקים, קשוחים אמיצים ומצליחים, אך אילו אינן פניה היחידות של הגבריות. זו הגבריות הסטראוטיפית שהונצחה על ידי הסדר החברתי שיצרה הפרטריארכיה. יצירות הספרות מציגות גם גבריות אחרת. גבריות רכה, חלשה ורגישה.

- בנובלה "בדמי ימיה" מאת עגנון פועלות דמויות גברים המציגות את פניה המורכבות של הגבריות. עקביה מזל, מושא כיסופיה של תרצה, גבורת הסיפור, מתאפיין כגבר נגרר, רגיש, איש ספר שאינו עסוק בקידום מעמדו החברתי.
- אביה של לאה, אם תרצה, מאופיין כפטריארך האוסר על בתו להתחתן לעקביה מתוך רצון להגן עליה ולשמור על בריאותה.
- אביה של תרצה, מר מינץ, מתרצה לבקשות בתו ואינו מגן על עמדותיו בעוצמה ובנחישות, כנדרש על פי הסטראוטיפ.
- דמויות הגברים נחשפות בפנינו במהלך נסיונה של תרצה לתקן עוול בין דורי. עם מות אמה, לאה, למדה תרצה שאמה היתה אמורה להתחתן עם גבר ששמו עקביה מזל. זוג האוהבים הופרד על ידי אבי לאה. תרצה מחליטה להוות תחליף לאמה, לחבר את חייה לחיי אמה ולהינשא לעקביה מזל.
- מערכת היחסים בין תרצה ועקביה מתפתחת לאט. היא מתחילה במהוסס מפגישות מקריות לפגישות מתוכננות, מאמירות מרומזות לאמירות גלויות והכול ביוזמתה של תרצה. מכאן ואילך מתוארות בגוף הסיפור חמש פגישות בין תרצה ועקביה. במהלכן היא עומדת על איכויותיו ומשכנעת אותו להינשא לה. מערכת יחסים זו חושפת גבר המתואר בחוסר הלימה לסטראוטיפים השולטים.
- תרצה מתעמתת עם כל מי שמפריע לה בדרכה וממשיכה בתוכניותיה להינשא לעקביה, כשהיא מודעת לכך שאביה בכול רגע נתון עשוי להכריח אותה להתחתן עם כל גבר אחר. מודעותה משתקפת בחלום האינדיאני. גם מערכת היחסים עם אביה חושפת גבר שאינו מתאים לתפיסות השולטות.
- מערכת היחסים בין תרצה לבין אביה, בין תרצה לעקביה עומדת באנלוגיה ניגודית למערכת היחסים בין לאה, אם תרצה ואביה. באמצעות מערכות היחסים בין גברים ונשים עולה פניה המורכבות של הגבריות.

בסיפור "כריתות" מאת דבורה בארון באה לידי ביטוי פניה המורכבות של הגבריות. מתוקף המגוון: היצירה מציגה דמויות גברים שונות.

- בעלה של האישה השנואה מאופיין כעמוד התיכון של הבית. האישה מגדירה את עצמה בזיקה אליו. אהבתו והאור בעיניו הם כל מה שליבה חפץ. ברגע שהוא מואס בה, חרב עליה עולמה. היא עוזבת את בית הדין וכתב הכריתות בידה, ונבלעת בעולם חשוך ומאיים. הגבר נתפס כמקור כוחה, מקור אושרה. בלעדיו חייה אינם חיים.
- בעלה של האישה העקרה, לחילופין, מתואר כחלש, כנגרר. הוא אינו מתפקד ללא דופי בעבודתו, כי הוא גבר מובטל, שאשתו מפרנסת אותו. הוא לא מגן על אשתו, להיפך, היא מטפלת ומפנקת אותו. הוא מפקיר אותה לגורל מר ממוות: לגורל של גרושה. הגירושין מוטטו אותה, עד כדי איבוד הרצון לחיות.
- "כריתות" מגולל את סיפורן העצוב של נשים שגורשו על ידי בעליהן. הסיפור מתרחש בעיירה היהודית במזרח אירופה בתחילת המאה ה-19. המספרת, בתו של רב העיירה, מתארת ברגישות את גורלן האומלל של נשים אילו תוך שהיא מתבוננת בהם מתוך ריחוק רגשי. הגורל הקשה של הנשים המגורשות מתואר כפועל יוצא של הסדר החברתי שיצרה הפטריארכיה - של הביתיות.
- "כריתות" כולל חלק מסאי המתאר את גורלן של נשים גרושות בכלל כמו גם חלק סיפורי המתמקד בגורלן של שתיים המייצגות את הכלל. יש כאלה שגורשו כי חדלו למצוא חן בעיני בעליהן ויש שגורשו בגלל עקרות. את הראשונות מייצגת אישה אנונימית ואת העקרות מייצגת זלטה התגרנית. הקטנת השקף מקרבת את הקורא מבחינה רגשית אל הדמויות ומזמינה הזדהות.
- בעליהן של הנשים המגורשות מציגים את פניה המורכבות של הגבריות.

בסיפור "בדרך לסיידר סיטי" מאת סביון ליברכט באה לידי ביטוי פניה המורכבות של הגבריות באמצעות דמותם של יחיאל הררי, בנו יובל, נהג המיניבוס ומר חאדד.

- יחיאל הררי ובנו מוצגים כגברים חזקים פיסית. הם גיבורי צבא: יובל עומד להתגייס והאב מתהדר בדרגה צבאית גבוהה. הם חדורים תחושת עליונות, המאפשרת להם להתייחס בזלזול לאם ולאישה, לחסידה. הם לועגים לחולשתה הפיסית ולאיטיות שבה היא מתנהלת. הם לא מגינים על חסידה, האישה המסורה והאם הדואגת.
- הגברים שולטים באישה בחוסר רגישות. הם מפגינים חוסר פתיחות וגמישות מחשבתית. הם שופטים את מר חאדד הערבי באופן סטריאוטיפי בלי לנסות לתהות על קנקנו. הם מתייחסים בחוסר הגינות לחלש, תהיה זאת חסידה או הערבי, ושואבים מכך תחושת עליונות. הם פועלים בקואליציה המחזקת אותם ונותנת להם רק אשליה של כוח.

- הנהג מייצג את הגבר הלבן המעריץ מלחמה ומונע על ידי כסף. נהג האוטובוס, אינו מתפקד ללא דופי בעבודתו. הוא מלהג ללא הפסק על מלחמות, על ניצחונות בקרב. את הלהג שלו קוטעים שברי שידור שעניינם כסף. הוא חסר רגישות למוצאם של הזרים, אותם הוא מסיע במכוניתו. הוא אינו טורח לברר את מוצאם של בני הזוג חדאד ומניח שהם ישראלים, כי הם באים מירושלים.
- לחילופין, מר חדאד מפגין עוצמה נפשית כשהוא מתעמת באלגנטיות עם יחיאל הררי, כשהוא מגונן על רעייתו ובנו באהבה וברגישות.
- דמויות הגברים עולות באמצעות תיאור מערכת היחסים בינם ובין חסידה הררי, האם והאישה, במהלך מסע בארצות הברית. המפגש עם הגברים חשף את הרעות החולות שהם תולדה מתפיסות פאטריכליות מוטות, המייחסות לגברים כוח, עוצמה ושליטה.
- השליטה אפשרה לגברים לדרדר את חסידה לנקודת שפל שהניעה העצמה. חסידה, אישה מושפלת ונלעגת, קיבלה בשתיקה את יחס המתנשא ותכתיביהם של בנה ובעלה.
- גוף הסיפור פורש את אירועי המסע והתובנות שניסחה חסידה כתוצאה ממהלך האירועים. תובנות אלו מאפשרות לחסידה להסתכל על מציאות חייה בעיניים חדשות, לפעול כאדם אוטונומי, להתנגד לתכתיבי בעלה ובנה ולהמשיך את המסע בדרך הנראית לה.

במדרש " אשתו של עקיבא" באה לידי ביטוי פניה המורכבות של הגבריות. רבי עקיבא מוצג כגבר המתפקד ללא דופי באוהלה של תורה. הוא לומד תורה ועושה לו אלפי תלמידים, אך את הצלחתו הוא חייב לאשתו שתמכה בו באהבה.

המדרש על רבי עקיבא מציג אישה יוזמת, חכמה ורבת כוח, הזוכה בהכרת תודה והערכה מבעלה האוהב וזאת בזכות נאמנותה וצניעותה.

- המדרש מספר כיצד רבי עקיבא נהיה גדול בתורה וזאת בזכות אשתו. רבי עקיבא היה רועה את צאנו של כלבא שבוע. בתו של כלבא שבוע ראתה את אישיותו המופלאה, גילתה את עולמו הנפשי העשיר והציעה לו נישואין, אך בו זמנית הציבה לו תנאי - שילך ללמוד בבית המדרש.
- המדרש מציג את האישה כבעלת כושר ראייה מיוחד, אשר מורדת בתפקידיה הנשיים ובמוסכמות החברה הפטריארכלית. המדרש מאיר את דמותה כמתווכת בין הגבר לבין עולם התורה. באמצעותה מגלה הגבר את עולם התורה ואת עצמו.
- שתיים עשרה שנים למד רבי עקיבא בבית המדרש ושב כשהוא מלווה בשנים עשר אלף תלמידים. האישה האוהבת שלחה אותו לשתיים-עשרה שנות לימוד נוספות. הסיפור אינו מתעכב על חייה הקשים של האישה שהקריבה הכול למען לימודי בעלה. המטרה היא להדגיש את ההישג, את ראייתה של האישה שנצחה. הרועה הפך למורה, למנהיג רוחני.
- בפעם הראשונה בה שב רבי עקיבא מלווה בשנים עשר אלף תלמידיו, אמר זקן אחד לאישה: "את מתהלכת אלמנות חיות" - כלומר את אישה נטושה, עגונה, שבעלה עזב אותה ללא גט. אבל דברים אלה אינם מרשימים את בתו של כלבא שבוע. היא מאמינה

שהיכולות של בעלה עדיין לא התגלמו במלואן ושולחת אותו ללמוד לעוד שנים עשרה שנים וגוזרת על עצמה בדידות מתמשכת.

- אין זה רק סיפור אהבה כי אם גם סיפור על אהבת התורה. אשתו של רבי עקיבא הייתה מוכנה להקריב הכל למען אהבת התורה וזו הקרבה מודעת מתוך רצון חופשי. "ברשות אני עושה" – אמר רבי עקיבא והמשיך בלימוד תורה.
- שתיים עשרה שנים נוספות חלפו. רבי עקיבא שב עם עשרים וארבעה אלף תלמידים. השכנות דחקו בה להתהדר בבגדים יקרים לכבודו כדי להרשים אותו ביופייה. היא עונה להן: "יודע צדיק נפש בהמתו". היא בטוחה שבעלה הצדיק יתרשם מיופייה הפנימי, ולא ילך שולל אחר מראה עיניים. ואכן, כאשר תלמידיו דוחפים אותה אומר רבי עקיבא לקהל הרב: "שלי ושלכם שלה הוא".
- רבי עקיבא יודע להעריך את אשתו ומצהיר בפני כולם שלמעשה הכל בזכותה. באמצעות דמותו מצטיירת גבריות אחרת.

במדרש "אחיות" מוצג הפאטריארך, הגבר החזק, הדורש נאמנות מאשתו. הוא שולט בביתו, לא מפגין חולשה ודורש מאשתו להתייצב למבחן "המים המרים". כשאשתו מורדת בסמכותו, ומנסה לחמוק מהטקס ברמייה, היא נענשת. העונש מאשר את עליונותו ואת עוצמת הגבר.

- במרכז המדרש שתי אחיות אשר דומות אחת לשנייה, שתיהן נשואות וכל אחת גרה בעיר אחרת. בעלה של האחת חשד בה שהיא נואפת וביקש להעמידה למבחן המים המרים - מבחן זה בא להוכיח האם האישה בגדה בבעלה או לא: "ביקש בעלה של אחת מהן לקנאות לה ולהשקותה המים המרים בירושלים".
- האחות (אישה א') החוששת מטקס "השקייט אישה סוטה", פונה לאחותה (אישה ב') בבקשת עזרה. האחות (אישה ב') נחלצת לעזרתה ואומרת לה: "אני הולכת תחתיך ושותה". הדרך להתמודד עם השליטה הפטריארכאלית היא באמצעות אחווה וסולידאריות נשית. לבשה האחות (אישה ב') את בגדי אחותה (אישה א'), הלכה תחתיה, שתתה מן המים המרים ונמצאה טהורה. כשחזרה לבית אחותה (אישה א') יצאה זו שמחה לקראתה ונשקה לה על פיה: "כיון שנשקו זו לזו, הריחה במים המרים ומיד מתה".
- הסיפור מתבסס על הכתוב בספר במדבר, פרק ה', שבו נכתב כי איש החושד באשתו כי סוטה היא (אבל לא יודע בוודאות שבגדה בו), יביא את האישה לבית המקדש, לכהן, למבחן "המים המרים". הכהן ישקה את האישה במים שיהיו אבן הבוחן. אם לא סתתה מדרך הישר מים אלה לא ירעו לה. אם כן, ימיטו עליה המים אסון. מבחן זה נעשה קבל עם ועדה. כך, שגבר שהביא את אשתו לכהן חייב לקבל את ההכרעה כפי שתהיה. נוהג זה העומד בניגוד לנוהג המאפשר לגבר לרצוח את אשתו החשודה בניאוף.
- דמותו של הגבר מתוארת בהלימה לסטריאוטיפים המציגה גבריות שכל כולה כוח, עוצמה ושליטה.

שאלה מספר 28

על הנבחן להתחיל את תשובתו עם מבוא לנושא.

תפקידה של הספרות הוא בין השאר להעביר ביקורת על המבנה החברתי הקיים. ביצירות רבות ניתן לראות את הביקורת על המוסכמות הפטריארכליות הכובלות נשים לזירה הביתית ולחיים של כניעה וצייתנות.

- במחזה "בית הבובות" סבלה של נורה, הדמות הראשית, מנסח ביקורת על הסדר החברתי הקיים. מתוקף התעצמותה וכינונה של נורה כסובייקט בסוף המחזה, נרמזת אפשרות להיחלצות. הלעג על הלמר בעלה, שנחלש ברגע שנורה מתעצמת, מחזק את הביקורת.
- בסיפור הקצר "מרתה תמתי עד נצח" נחשפת מצוקתה של אישה נשלטת. מרתה, הדמות הנשית, אינה מצליחה להשמיע את קולה אל מול הגברים הדורסניים בחייה ומשלמת על כך מחיר נפשי ופיזי. סבלה מנסח ביקורת על הפטריארכיה. הביקורת מתעצמת מתוקף העובדה שמרתה היא אישה מודרנית, בעלת מודעות, ועדיין לא מצליחה להשתחרר מתפיסות פטריארכליות מוטות. כניעתה בסוף הסיפור אינה מותירה תקווה להיחלצות.
- הגיבורה בשיר "סינדרלה במטבח" היא סינדרלה מודרנית הכלואה במטבח. הניגוד בין רצונה העז להילחם על מימושה העצמי, לבין הוויתור בסוף, מנסח ביקורת על הפטריארכיה. הפטריארכיה היא חומה בלתי חדירה אפילו במאה ה-20, ולכן המרד הפנימי אינו מבשיל למרד חיצוני.

בית הבובות / הנריק איבסן

- המחזה פותח במילה "החביאיי": נורה מבקשת מהמשרתת שתחביא מהילדים את המתנות שקנתה להם לחג המולד, ומחביאה מבעלה את עוגיות המקרון. נורה הסתירה מבעלה את העובדה שלוותה כסף, כדי לממן חופשה שהייתה חשובה לבריאותו, וכן את העובדה שכדי להשיג את ההלוואה זייפה את חתימת אביה. בכך הפרה נורה את החוק שאוסר על אישה ליטול הלוואה בלא ידיעת בעלה. נוסף על כך היא ביצעה עבירת זיוף. במשך שמונה שנים נורה מחזירה את ההלוואה בסתר. היא חווה סבל גדול בהסתרת העניין מבעלה, וגם בהסתרת תחושת הגאווה שהיא חשה על שהצילה את חי בעלה.
- קרוגסטאד, שהלווה לנורה את הכסף, מאיים עליה שיחשוף את סודה אם לא תדאג לכך שלא יפוטרו מעבודתו. היא מתחננת בפני בעלה שלא יפטר את קרוגסטאד, אך בעלה אינו נענה להפצרותיה.
- התחנונים לבעלה חושפים את הסבל של נורה, כאישה כנועה וחסרת קול מול הגבר שקובע את ההחלטות בבית. מבפנים היא משותקת מפחד אך מבחוץ ממשיכה לחייך ולשחק את תפקידה המגדרי כאישה עליזה.
- נורה אינה מצליחה לשכנע את הלמר שלא לפטר את קרוגסטאד, וזה האחרון כותב מכתב חושפני, בו מתאר את מעשיה של נורה. המכתב משולשל לתיבת הדואר ונורה מנסה למנוע מהלמר להגיע לשם, כדי להרוויח זמן ולמצוא פתרון לסיבוך. היא רוקדת את ריקוד הטרנטלה ומבקשת מהלמר שידריך אותה. ריקוד הטרנטלה, שנקרא גם ריקוד המוות, ממחיש את האימה שאוחזת בה לאור האיום ואת המצוקה שנקלעה אליה.

- במהלך הריקוד, נורה פועלת על פי דחף פנימי ומחליטה לרקוד על פי שיקול דעתה, על אף תיקונו של הלמר. בסיום הריקוד, היא מציבה את עוגיות המקרון באופן גלוי על השולחן.
- חוסר רגישותו של הלמר כאשר הוא מגלה את מכתב הסחיטה, וקריאת ה-"ניצלת" שלו, כשמגיע המכתב המבטל את איום הסחיטה, גורמים לה להתפכח. נורה מגיעה למודעות מגדרית. היא רואה את חייה באור חדש.
- נורה היטלטלה בין שני כוחות נפש: ציות לנורמות ודחף למימוש עצמי. נורה מכריעה באומץ כשהיא מחליטה לממש את עצמה כיצור אנושי. היא עוזבת את בית בעלה ומשלמת מחיר יקר – נטישת ילדיה. עוצמתה של נורה, המסבירה את השינוי שחוותה, נרמז באמצעות הניגודים המאפיינים אותה. ניגודים אלו מצביעים על קיום כוחות נפש העשויים לצאת מן הכוח אל הפועל.
- יציאתה של נורה מבית הבובות וכינונה כסובייקט עצמאי, מרמזות על דרך היחלצות מכבליה של הפטריארכיה. סבלה הניע אותה לעשיית מעשה ולעצב את עולמה בהתאם לתפיסותיה.
- הסבל שחוה נורה במשך שמונה שנות הנישואים: "מעולם לא הייתי מאושרת, רק עליזה", מנסח ביקורת על מערכת יחסים של חזק חלש. טריקת הדלת של נורה מאפיינת באופן מטונימי את נטישת זירת הביתיות והתכתיבים הגבריים.
- נורה מותירה מאחוריה גבר מובס, המחכה לנס. הלמר נאלץ להתמודד עם אובדן אשתו עקב ציות נלעג לנורמות המגדריות. סבלו של הלמר והלעג עליו מעצימים את הביקורת על הסדר החברתי.
- העובדה שנורה נטשה את זירת הביתיות כשהיא חזקה ומודעת, העובדה שנורה מצליחה להרים קול מלמדת שהתקווה להיחלצות ממערכת יחסים של חזק-חלש היא פועל יוצא של מודעות מגדרית ויכולת למצוא קול פנימי ולדבר ב"קול שונה".
- האנלוגיה לכריסטינה המשמשת לנורה כדמות חיקוי לאישה עצמאית מעצימה את הביקורת על הפטריארכיה.

מרתה תמתי עד נצח/ רות אלמוג

- מרתה, גיבורת הסיפור, היא אישה מודרנית שמפנימה את נחיתותה המגדרית וחיה חיים של השתקה. היא נכנעת לתכתיבי הגברים בחייה, ואינה מצליחה להשמיע את קולה. את תסכולה המושקף זועק גופה במחלת עור המתפשטת על גופה. הסבל שלה הוא הסבל של אישה מודרנית, אישה מודעת, שלא מצליחה להיחלץ ממערכת יחסים מזויפת, משפילה ומבזה. הסבל מנסח ביקורת נגד הפטריארכיה. היינו יכולים לחשוב שיש תקווה להיחלצות ממקום זה, מתוקף העובדה שהאישה היא אישה מודרנית, משכילה, ומודעת, אך אין היחלצות. מרתה נכנעת לתכתיבי הגברים בחייה וזאת מתוקף העובדה שאביה היבנה בה נחיתות וצייתנות. הבניה זו מלמדת אותנו כמה קשה לקרוא תיגר על הפטריארכיה ולהיחלץ ממערכת יחסים של חזק חלש.

- העלילה מתחילה בתיאור שגרת הבוקר של מרתה. בליל אמש התחילה להתפשט בגופה פריחה מגרדת, תולדה של מודעותה העצמית. מרתה יודעת שויקטור, בעלה הרופא, בוגד בה, אך אינה מצליחה להתעמת אתו. הזיוף בחייה מומחש דרך מטונימית הכינור המזייף.
- מרתה מתוארת כאישה בודדה. בדידותה מאופיינת באופן מטונימי דרך הבית הדומם.
- עם תסכולה הגובר מתפשטת הפריחה בגופה, שורפת את שורשי שיערה. השליטה הגברית מעוצבת דרך חדירת קולו של ויקטור לתודעתה, עם הוראות לטיפול.
- מרתה מנסה לשלוט במחלה, לרפא אותה, להרגיע את עצמה, אך נכנעת לגברים בחיים ומסכימה לקבל טיפול רפואי אליים, המשאיר אותה מצולקת. היא חוזרת הביתה מותשת וחסרת כוחות. גם כשהיא מגלה שבנה עקר את גינתה האהובה, היא אינה עושה דבר. היא בורחת לשקר ויורדת למרתף לדווש באופני הבריאות. היא אפילו כבר לא זועקת מבפנים.

"סינדרלה במטבח" / זליה רביקוביץ

- במרכז השיר מוצגת סינדרלה מודרנית, אישה עכשווית, מודעת, השוקלת את דרכה, המתכננת מלחמה נגד הסדר החברתי שקבעה הפטריארכיה וחולמת על שינוי. היא רוצה להפסיק לציית לנורמות החברתיות, לנטוש את הביתיות, להיפרד מדרך חייה הנוכחית ולעזוב את המטבח כדי לצאת לעולם הגדול ולממש את עצמה כסובייקט.
- סינדרלה המודרנית סובלת. היא נמצאת במטבח, כלומר בזירה מגבילה, היא עסוקה בעבודה תובענית ומלוכלכלת, היא רוצה להגיע למקום אחר, יש לה את חירות הדעת והיא מבינה שהיא יכולה לממש את חלומותיה אך לא מצליחה לממש את יעדיה. זהו סבל התסכול הבא לידי ביטוי בשיר. הסבל שלה מנסח ביקורת על הפטריארכיה כהגמוניה:
- מחשבותיה נושאות אותה למרחקים בלתי-משוערים ובלתי-מוסברים. היא מדמינת מסביבה עיגול, כמו חוני המעגל, וכמוהו מחכה לנס שיביא אותה למקום אחר. בדמיונה היא רואה מראות מרהיבים, חיים אחרים. היא מרגישה לחץ בחזה וצורך לעשות מעשה שישנה את חייה. היא מכריזה מלחמה על כאן ועכשיו, על גורלה כאישה – ולא עושה דבר, רק נרדמת.
- התשתית האגדתית של סיפור סינדרלה בונה את אומללותה של הגיבורה, אך גם עומדת בניגוד לרוח היצירה ומעצבת את סינדרלה המודרנית כדמות שאינה מחכה להיגאל על ידי גבר, אינה רוצה להיות אובייקט מיני, בעלת חירות דעת ומודעות.
- השיר רווי ניגודים: כאן ועכשיו מול פעם, מציאות מול דמיון, זירת הבית מול העולם שבחוץ. הניגודים מעצבים את המלחמה הפנימית בנפשה של הדוברת.
- האמירות האירוניות מדגישות את מצבה הבלתי-אפשרי של הגיבורה. "שעותיה הטובות של סינדרלה עברו שם למטה במטבח"; שעותיה הטובות של סינדרלה מהאגדה עברו עליה בנשף, לא במטבח. בעוד שסינדרלה מהאגדה יצאה מהמטבח, סינדרלה שלנו עדיין שם.
- ההפרדה הגרפית והחריזה מדגישים את תסכולה של האישה המודרנית. החזרות מדגישות את עולמה הנפשי העשיר. למרות המודעות וחירות הדעת, היא חסרת אונים.
- ההרמוז לישעיהו ממחיש את חוסר רצונה של סינדרלה המודרנית להיות אובייקט מיני.

- אפשר לפרש את השיר כמתאר וויתור ואפשר לפרשו כמתאר וויתור זמני. כך או כך, יש כאן ניסיון למרוד בנורמות החברתיות והמגדריות, גילוי יוזמה אקטיבית ובכך הטלת ספק בנחיתות נשית מולדת.
- ההיחלצות ממקום זה אפשרית באמצעות המודעות המגדרית: "הייתה לה את חירות הדעת". המודעות הזאת איפשרה לה לקמוץ את אגרופיה ולהכריז שהיא יוצאת למלחמה. יכול להיות שהיא עדיין לא מוכנה, אך המלחמה בוא תבוא. המלחמה בביתיות תשנה את תנאי חייה ותהפוך את עולמנו החברתי לטוב יותר.